

ปัจจัยความสำเร็จของการบริหารจัดการทรัพยากรทางทะเลและชายฝั่ง
อย่างมีส่วนร่วมของชุมชนลุ่มน้ำทะเลสาบสงขลา: กรณีศึกษาบ้านช่องฟีน
อำเภอปากพะยูน จังหวัดพัทลุง*

SUCCESS FACTORS IN PARTICIPATORY MANAGEMENT OF MARINE AND COASTAL
RESOURCES BY THE SONGKHLA LAKE BASIN COMMUNITY: CASE STUDY BAAN
CHONG PHEAUN, PAK PHAYUN DISTRICT, PHATTHALUNG PROVINCE

นิตยา ศรีพูล^{1*}, สินี กิตติชนมวรกุล¹, ชูศักดิ์ นพถาวร¹, สายสุดา สุขแสง², เบนจวรรณ เฝิงหนู³
Nitiya Sripoon^{1*}, Sinee Kittichonvorakul¹, Choosak Nopthawon¹, Saisuda Suksang², Benchawan Pengnu³

¹คณะนิเทศศาสตร์ มหาวิทยาลัยหาดใหญ่ สงขลา ประเทศไทย

¹Faculty of Communication Arts, Hatyai University, Songkhla, Thailand

²คณะศึกษาศาสตร์และศิลปศาสตร์ มหาวิทยาลัยหาดใหญ่ สงขลา ประเทศไทย

²Faculty of Education and Liberal Arts, Hatyai University, Songkhla, Thailand

³สมาคมรักษ์ทะเลไทย สงขลา ประเทศไทย

³Thai Sea Watch Association, Songkhla, Thailand

*Corresponding author E-mail: nitiya@hu.ac.th

บทคัดย่อ

การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษากระบวนการแนวปฏิบัติที่ดีของความสำเร็จในการบริหารจัดการชุมชนเข้มแข็งแบบมีส่วนร่วมของชุมชนบ้านช่องฟีน 2) ศึกษาปัจจัยความสำเร็จของกระบวนการแนวปฏิบัติที่ดี และ 3) จัดทำนโยบายสาธารณะเพื่อการบริหารจัดการทรัพยากรทางทะเลชายฝั่ง ใช้การวิจัยเชิงปฏิบัติการ สุ่มกลุ่มตัวอย่างแบบเจาะจง คือ คนในชุมชนบ้านช่องฟีนที่เป็นสมาชิกกลุ่ม 9 กลุ่มกิจกรรม และตัวแทนชุมชนรอบลุ่มน้ำทะเลสาบสงขลาที่นำนโยบายไปใช้ประโยชน์ 7 หมู่บ้าน ภาคีเครือข่าย ได้แก่ สำนักงานจังหวัดพัทลุง องค์การบริหารส่วนจังหวัดพัทลุง ท้องถิ่นจังหวัดพัทลุง สำนักงานทรัพยากรทางทะเลและชายฝั่งที่ 5 สมาคมรักษ์ทะเลไทย และสมาคมชาวประมงรักษ์ทะเลสาบ เครื่องมือในการถ่ายทอดองค์ความรู้ คือ องค์ความรู้จากงานวิจัย 2 เรื่อง 1) สิทธิชุมชนกับการจัดการทรัพยากรอย่างมีส่วนร่วม และ 2) กติกาชุมชนเพื่อการทำประมงยั่งยืน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย คือ แบบสังเกต สัมภาษณ์ และแบบบันทึก วิเคราะห์ข้อมูลด้วยการวิเคราะห์บรรยายสรุปเชิงเนื้อหา ผลการวิจัยพบว่าแนวปฏิบัติที่ดีในการบริหารจัดการทรัพยากรชายฝั่งเกิดจากการมีส่วนร่วมของคนในชุมชน การแบ่งหน้าที่อย่างชัดเจน และการกำหนดระเบียบข้อบังคับที่เป็นรูปธรรม ปัจจัยสำคัญที่นำไปสู่ความสำเร็จ ได้แก่ การมีผู้นำชุมชนที่ได้รับการยอมรับและความร่วมมือจากภาคีเครือข่าย และข้อเสนอเชิงนโยบายสาธารณะประกอบด้วย 5 ด้าน ได้แก่

1) การจัดสรรพื้นที่ลุ่มน้ำทะเลสาบสงขลาเพื่อการอนุรักษ์และการใช้ประโยชน์ร่วมกัน 2) การส่งเสริมจิตสำนึกและให้ความรู้ด้านกฎหมายและสิทธิชุมชน 3) ส่งเสริมการมีส่วนร่วมระหว่างชุมชนกับภาครัฐ 4) การบังคับใช้กฎหมายอย่างเป็นระบบ และ 5) การส่งเสริมอาชีพให้ประชาชน

คำสำคัญ: ปัจจัยความสำเร็จ, การบริหารจัดการทรัพยากรทางทะเลและชายฝั่งอย่างมีส่วนร่วม, ชุมชนลุ่มน้ำทะเลสาบสงขลา, การจัดทำข้อเสนอเชิงนโยบายสาธารณะ

Abstract

This research aims to 1) Study the best practice processes for achieving success in participatory community management of Baan Chong Pheun, 2) Explore the success factors of these best practice processes, and 3) Develop public policies for coastal and marine resource management. The study employs an action research approach with purposive sampling. The sample group includes members from nine community groups within Baan Chong Pheun and representatives from seven villages around the Songkhla Lake Basin who have adopted the policies. Key stakeholders include the Phatthalung Provincial Office, Phatthalung Provincial Administrative Organization, Phatthalung Local Administration, Department of Marine and Coastal Resources Region 5, Rak Talay Thai Association, and the Fishermen's Association for Songkhla Lake Conservation. Knowledge transfer tools are based on two research studies: 1) Community Rights and Participatory Resource Management and 2) Community Regulations for Sustainable Fisheries. Data collection methods include observation, interviews, and record forms, while content analysis is used for data interpretation. The findings reveal that successful best practices in coastal resource management stem from community participation, clear role assignments, and well-defined regulations. Critical success factors include recognized community leadership and collaboration with partner networks. The public policy recommendations cover five key areas: 1) Allocating areas within the Songkhla Lake Basin for conservation and shared use, 2) Promoting awareness and providing education on laws and community rights, 3) Encouraging participation between communities and government agencies, 4) Enforcing laws systematically, and 5) Promotion of occupations for the public.

Keywords: Success Factors, Participatory Marine and Coastal Resource Management, Songkhla Lake Watershed Community, Public Policy Proposal

บทนำ

ทรัพยากรทางทะเลและชายฝั่ง เป็นแหล่งทรัพยากรธรรมชาติที่มีความสำคัญต่อประเทศ เป็นที่อยู่อาศัยของสัตว์น้ำ เป็นแหล่งอาหารของมนุษย์ ตลอดจนสร้างมูลค่าทางเศรษฐกิจให้กับประเทศอย่างมากมาย ทำให้มีการใช้ประโยชน์จากทรัพยากรทางทะเลและชายฝั่งในด้านต่าง ๆ อย่างต่อเนื่อง และมีแนวโน้มเพิ่มมากขึ้น เช่น การทำ

อุตสาหกรรมตามแนวชายฝั่งและในทะเล การขนส่งทางทะเล การท่องเที่ยวทางทะเล รวมถึงการทำประมงที่ผิดกฎหมาย การใช้ประโยชน์จากกิจกรรมดังกล่าว ก่อให้เกิดความเสื่อมโทรมของทรัพยากร สร้างความเสียหายต่อพืชและสัตว์น้ำที่อยู่อาศัยในทะเลและบริเวณชายฝั่ง จากผลกระทบดังกล่าวส่งผลให้ทั่วโลกและประเทศไทยให้ความสำคัญ สนใจเรื่องการพัฒนาที่ยั่งยืนตามนโยบายของคณะกรรมการด้านสิ่งแวดล้อมและการพัฒนาแห่งสหประชาชาติ (UNCED) ที่ประกาศเมื่อปี พ.ศ. 2530 ให้ประชากรโลกได้ตระหนักถึงมหันตภัยทางสิ่งแวดล้อม สำหรับประเทศไทยได้กำหนดไว้ในแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่ 13 พ.ศ. 2566 - 2570 โดยให้ความสำคัญในด้านการรักษาสสมดุลของความหลากหลายทางชีวภาพด้วยการเป็นแหล่งอนุบาลสัตว์น้ำและการรองรับกิจกรรมทางเศรษฐกิจรูปแบบต่าง ๆ ทั้งทางด้านการคมนาคมขนส่ง การท่องเที่ยว และเป็นพื้นที่ทำประมง (สำนักงานสภาพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, 2566) ซึ่งมีความสอดคล้องและเชื่อมโยงกับและแผนยุทธศาสตร์ชาติ 20 ปี และเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืน (Sustainable Development Goals: SDGs) พ.ศ. 2558 - 2573 ของสหประชาชาติ ว่าด้วยประเด็นที่ 14 การอนุรักษ์และการใช้ทรัพยากรทางทะเลและชายฝั่งอย่างยั่งยืน ประเทศไทยได้บูรณาการในประเด็นดังกล่าวกับหน่วยงานต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องในลักษณะของความร่วมมือเพื่อฟื้นฟูทรัพยากรทางทะเลและชายฝั่ง โดยเน้นการบริหารจัดการที่ครอบคลุมทุกมิติ อาทิ กระบวนการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม วางแผนและดำเนินโครงการฟื้นฟูปะการัง ป่าชายเลน และอนุรักษ์ความหลากหลายทางชีวภาพ กรมประมง กำหนดเขตพื้นที่อนุรักษ์สัตว์น้ำ การควบคุมฤดูปิดอ่าว และส่งเสริมการทำประมงอย่างยั่งยืน กรมเจ้าท่า กำกับดูแลเส้นทางคมนาคมทางน้ำให้สอดคล้องกับการอนุรักษ์ทรัพยากรทะเล และการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย ส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ (Eco-Tourism) และการท่องเที่ยวอย่างรับผิดชอบ (Responsible Tourism) ซึ่งการบูรณาการในลักษณะดังกล่าวมีเป้าหมายเพื่อให้ทรัพยากรทางทะเลไทยฟื้นฟูกลับสู่ความสมบูรณ์ สร้างความยั่งยืนของท่องเที่ยวไทยให้คงอยู่ต่อไปในอนาคต (สำนักงานสภาพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, 2566)

“ลุ่มน้ำทะเลสาบสงขลา” เป็นทะเลสาบแห่งเดียวในประเทศไทย มีความสำคัญในฐานะเป็นแหล่งทรัพยากรธรรมชาติผลิตอาหารให้กับชุมชนโดยรอบมาเป็นเวลายาวนาน ครอบคลุมพื้นที่ 3 จังหวัด ได้แก่ นครศรีธรรมราช สงขลา และพัทลุง รวมทั้งสิ้นประมาณ 1,046 ตารางกิโลเมตร โดยพื้นที่ลุ่มน้ำฯ ดังกล่าวมีการเชื่อมต่อกับทะเลอ่าวไทยผ่านบริเวณปากกระวะ อำเภอรอนดง จังหวัดสงขลา ทำให้มีลักษณะเด่น คือ มีน้ำ 3 ประเภท ได้แก่ น้ำจืด น้ำกร่อย และน้ำเค็ม กระจายอยู่ในพื้นที่เดียวกัน ซึ่งเป็นลักษณะเฉพาะของระบบนิเวศที่พบได้ยาก มีความหลากหลายทางชีวภาพสูง มีการพบสัตว์น้ำกว่า 450 ชนิด (ไพโรจน์ ศิริมนตราภรณ์ และคณะ, 2551) และเป็นแหล่งที่อยู่ของสัตว์น้ำหายาก เช่น โลมาหัวบาตร ประมาณ จำนวน 25 - 30 ตัว ซึ่งเป็นสัตว์น้ำใกล้สูญพันธุ์อีกด้วย จากความอุดมสมบูรณ์ของพื้นที่ลุ่มทะเลสาบสงขลา ได้ถูกนำมาใช้ประโยชน์ในเชิงพาณิชย์ ซึ่งส่งผลกระทบต่อระบบนิเวศของทะเลสาบหลายมิติ อาทิ การลดลงของพันธุ์สัตว์น้ำที่ การเกิดตะกอนที่นำไปสู่การตื้นเขินของแหล่งน้ำ การปนเปื้อนของมลพิษทางน้ำ เป็นต้น (น้อย แก่นแท่น, 2555)

ชุมชนบ้านช่องหิน ตั้งอยู่หมู่ที่ 2 ต.เกาะหมาก อ.ปากพะยูน จ.พัทลุง บนพื้นที่ลุ่มน้ำทะเลสาบสงขลา ตอนกลาง ชุมชนนี้ได้รับผลกระทบจากปัญหาทรัพยากรและสิ่งแวดล้อมในหลากหลายมิติ คนในชุมชนจึงพัฒนากระบวนการจัดการทรัพยากรทางทะเลและชายฝั่งที่เชื่อมโยงกับวิถีชีวิต วัฒนธรรม และการถ่ายทอดภูมิปัญญาท้องถิ่น ภายใต้ความเชื่อมั่นที่ว่า “ทะเลยังเป็นหม้อข้าว หม้อแกง” โดยรวมตัวกันดำเนินกิจกรรมฟื้นฟูและอนุรักษ์

ทรัพยากรทางทะเลและชายฝั่ง คือ การจัดทำ “เขตอนุรักษ์หน้าบ้านช่องฟืน” ใช้ไม้ไผ่และไม้เสม็ดทำเป็นป้ายประกาศระบุข้อความ “เขตห้ามจับกระตังน้ำ บ้านช่องฟืน” เพื่อสร้างความตระหนักแก่ทุกคนในชุมชนและบุคคลภายนอก มีข้อกำหนดของชุมชน ได้แก่ 1) การห้ามทำประมงแบบล้อมกระตังน้ำ 2) การจัดทำแนวเขตอนุรักษ์ที่ชัดเจน โดยกำหนดเขตปล่อยพันธุ์สัตว์น้ำ (บริเวณริมฝั่ง) ระยะห่างจากฝั่งออกไป 250 เมตร 3) การกำหนดกติกาการทำประมงคือ ห้ามวางอวนทุกชนิดในเขตปล่อยพันธุ์สัตว์น้ำ (ยกเว้นในฤดูกุ้งหวัมน) ห้ามทอดแห และห้ามใช้อุปกรณ์ทำประมงบางประเภทในพื้นที่ดังกล่าว และ 4) การควบคุมขนาดและเครื่องมือทำประมง โดยอนุญาตให้ใช้เครื่องมือประมงส่วนใหญ่ ยกเว้นเครื่องมือที่มีตาข่ายถี่เกินไป (เบญจวรรณ เฟิงหนู และคณะ, 2559) การดำเนินงานดังกล่าวถือเป็นต้นแบบการจัดการทรัพยากรชายฝั่งแห่งแรกในกลุ่มน้ำทะเลสาบสงขลา และได้รับการดูแลโดยกลุ่มประมงอาสา มีบทบาทในการตรวจตราและดูแลความเรียบร้อยในการทำประมง แต่กิจกรรมดังกล่าวเป็นความร่วมมือของกลุ่มแกนนำในชุมชนเพียงบางส่วนเท่านั้น กลุ่มแกนนำในชุมชนจึงตั้งคำถามและทบทวนกระบวนการดำเนินงานว่า “ทำอย่างไรให้คนทั้งชุมชนเห็นความสำคัญและร่วมมือดูแลกลุ่มน้ำทะเลสาบสงขลา” จากการทบทวนทำให้เกิดแนวทางเพิ่มเติมเพื่อสร้างการมีส่วนร่วมของคนในชุมชน โดยการจัดตั้งกลุ่มออมทรัพย์เพื่อสวัสดิการบ้านช่องฟืน เพื่อช่วยลดภาระหนี้สินและสร้างแรงจูงใจให้สมาชิกในชุมชนร่วมมือในการดูแลทรัพยากรกลุ่มน้ำทะเลสาบอย่างยั่งยืน พร้อมทั้งจัดสรรรายได้ส่วนหนึ่งเป็นกองทุนสำหรับการอนุรักษ์และฟื้นฟูทะเลสาบ และเป็นพื้นที่แลกเปลี่ยนความคิดเห็นเกี่ยวกับการจัดการทรัพยากร อนุรักษ์ และฟื้นฟูทรัพยากรทางทะเลและชายฝั่ง การดำเนินงานของกลุ่มดังกล่าวถือว่าประสบความสำเร็จในกระบวนการมีส่วนร่วมของคนในชุมชนอย่างเป็นรูปธรรม ซึ่งเกิดจากการบูรณาการความร่วมมือของคนในชุมชนควบคู่กับการพัฒนาโอกาสการมีส่วนร่วมที่มีประสิทธิภาพ โดยไม่ได้จำกัดเพียงการอนุรักษ์ทรัพยากรทางทะเลและชายฝั่งเท่านั้น แต่ยังขยายบทบาทไปสู่การยกระดับคุณภาพชีวิตของคนในชุมชนผ่านมาตรการเชิงสังคมและเศรษฐกิจ เป็นการสะท้อนถึงศักยภาพของชุมชนในการสร้างความสมดุลระหว่างมิติทางเศรษฐกิจ สังคม และสิ่งแวดล้อมอย่างยั่งยืน หลังจากนั้นได้จัดตั้งกลุ่มอื่น ๆ ได้แก่ กลุ่มออมทรัพย์ผู้หญิงเพื่อการพัฒนา กลุ่มแพปลาชุมชน กลุ่มกองทุนหมุนเวียนเครื่องมือประมง กลุ่มวิสาหกิจแปรรูปสัตว์น้ำ กลุ่มน้ำย้างบ้านช่องฟืน กลุ่มโอทอปนวัตกรรม และหลักสูตรท้องถิ่น “เกาะหมากศึกษา” แต่ละกลุ่มดำเนินงานภายใต้เป้าหมายและวัตถุประสงค์ที่แตกต่างกัน มุ่งเน้นไปสู่ผลลัพธ์เดียวกัน คือ “การอยู่รอดของชุมชน” จากความพยายามและความสำเร็จในการดำเนินการฟื้นฟูทรัพยากรทางทะเลและชายฝั่ง ส่งผลให้ชุมชนบ้านช่องฟืนได้รับรางวัลลูกโลกสีเขียว ครั้งที่ 22 ประจำปี 2566 ประเภทชุมชนเป็นการยกย่องความมุ่งมั่นในการอนุรักษ์และฟื้นฟูสิ่งแวดล้อม ชุมชนบ้านช่องฟืนจึงเป็นต้นแบบในการจัดการทรัพยากรทางทะเลและชายฝั่ง และได้ถ่ายทอดองค์ความรู้ไปยังชุมชนอื่น ๆ ในทะเลสาบสงขลา รวมถึงโตนเลสาบในประเทศกัมพูชา แสดงถึงศักยภาพของชุมชนในการสร้างความสมดุลระหว่างเศรษฐกิจ สังคม และสิ่งแวดล้อมอย่างยั่งยืน (สถาบันลูกโลกสีเขียว, 2567) คณะผู้วิจัยจึงสนใจศึกษาปัจจัยความสำเร็จของการบริหารจัดการทรัพยากรทางทะเลและชายฝั่งอย่างมีส่วนร่วมของชุมชนกลุ่มน้ำทะเลสาบสงขลา: กรณีศึกษาบ้านช่องฟืน อำเภอปากพะยูน จังหวัดพัทลุง เพื่อการจัดทำข้อเสนอนโยบายสาธารณะที่สามารถนำไปใช้ในการบริหารจัดการทรัพยากรทางทะเลและชายฝั่งในพื้นที่อื่น ๆ รอบกลุ่มน้ำทะเลสาบสงขลา เพื่อแก้ปัญหาลดความขัดแย้ง และเสริมสร้างความร่วมมือในการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติระหว่างภาคีเครือข่ายทั้งภาครัฐและเอกชน ส่งผลให้เกิดความยั่งยืนในการอนุรักษ์ทรัพยากรทั้งในระดับท้องถิ่นและระดับประเทศในระยะยาว

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษากระบวนการแนวปฏิบัติที่ดีของความสำเร็จของการบริหารจัดการชุมชนเข้มแข็งอย่างมีส่วนร่วมเพื่อการพึ่งพาตนเองสู่ความยั่งยืนของชุมชนลุ่มน้ำทะเลสาบสงขลา: กรณีศึกษา “บ้านช่องพิน”
2. เพื่อศึกษาปัจจัยความสำเร็จแนวปฏิบัติที่ดีของกระบวนการบริหารจัดการชุมชนเข้มแข็งอย่างมีส่วนร่วมเพื่อการพึ่งพาตนเองสู่ความยั่งยืนของชุมชนลุ่มน้ำทะเลสาบสงขลา: กรณีศึกษา “บ้านช่องพิน”
3. จัดทำนโยบายสาธารณะเพื่อการบริหารจัดการทรัพยากรประมงชายฝั่งของชุมชนเข้มแข็งอย่างมีส่วนร่วมเพื่อการพึ่งพาตนเองสู่ความยั่งยืนของชุมชนลุ่มน้ำทะเลสาบสงขลา

วิธีดำเนินการวิจัย

1. **รูปแบบการวิจัย** การวิจัยนี้เป็นการวิจัยเชิงปฏิบัติการ (Action Research) ผ่านกิจกรรมสนทนากลุ่ม (Focus Group) เพื่อให้ได้มาซึ่งบริบทและวิถีชุมชน จากนั้นจึงจัดประชุมเชิงปฏิบัติการเพื่อวิเคราะห์กระบวนการแนวปฏิบัติที่ดีของความสำเร็จของการบริหารจัดการชุมชนเข้มแข็งอย่างมีส่วนร่วมของชุมชน และจัดประชุมเชิงปฏิบัติการเพื่อจัดการความรู้ปัจจัยความสำเร็จกระบวนการแนวปฏิบัติที่ดีของกระบวนการบริหารจัดการชุมชนเข้มแข็งอย่างมีส่วนร่วมของชุมชนบ้าน และนำข้อมูลที่ได้จากกิจกรรมสนทนากลุ่มและกิจกรรมประชุมเชิงปฏิบัติการมาวิเคราะห์และสังเคราะห์ เพื่อจัดทำนโยบายสาธารณะเพื่อการบริหารจัดการทรัพยากรประมงชายฝั่งของชุมชนเข้มแข็งอย่างมีส่วนร่วมเพื่อการพึ่งพาตนเองสู่ความยั่งยืน ซึ่งผลที่ได้จากการทำกิจกรรมสามารถสร้างความตระหนักและจิตสำนึกในการอนุรักษ์ทรัพยากรทางทะเลและชายฝั่ง ทำให้ทุกคนในชุมชนสามารถเข้าถึงและใช้ประโยชน์จากทรัพยากรของชุมชนได้อย่างเป็นธรรม

2. การกำหนดประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

2.1 ประชากร ได้แก่ ประชากรหมู่ที่ 2 บ้านช่องพิน ต.เกาะหมาก อ.ปากพะยูน จ.พัทลุง จำนวน 319 ครัวเรือน (องค์การบริหารส่วนตำบลเกาะหมาก, 2564)

2.2 กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการศึกษาบริบทชุมชน และกระบวนการแนวปฏิบัติที่ดีของความสำเร็จของการบริหารจัดการชุมชนเข้มแข็งอย่างมีส่วนร่วมของชุมชน คือ สมาชิกกลุ่มกิจกรรมของชุมชนที่มีการรวมกลุ่มกันเพื่อยกระดับเศรษฐกิจ สังคม และคุณภาพชีวิตของคนในชุมชน ใช้วิธีสุ่มกลุ่มตัวอย่างแบบเจาะจงจากตัวแทนสมาชิกกลุ่มกิจกรรม 9 กลุ่ม กลุ่มละ 5 - 6 คน รวมกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในกิจกรรมครั้งนี้ จำนวน 50 คน

2.3 กลุ่มตัวอย่างจากชุมชนที่นำนโยบายไปใช้ประโยชน์ ใช้วิธีสุ่มกลุ่มตัวอย่างแบบเจาะจง คือ ตัวแทนชุมชนที่ประกอบอาชีพประมง จำนวน 7 หมู่บ้าน ได้แก่ หมู่ที่ 3 บ้านบางม่วง หมู่ที่ 6 บ้านบางขน หมู่ที่ 8 บ้านแหลมไก่อู๋ ต.ฝาละมี อ.ปากพะยูน หมู่ที่ 1 บ้านหาดไขเต่า หมู่ที่ 11 บ้านหัวปอ หมู่ที่ 4 บ้านคลองกระอาวน ต.นาปะขอ อ.บางแก้ว และหมู่ที่ 8 บ้านคลองขุด ต.หานโพธิ์ อ.เขาชัยสน หมู่บ้านละ 20 คน รวมกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในกิจกรรมครั้งนี้ จำนวน 140 คน

3. เครื่องมือและวิธีการเก็บข้อมูล

3.1 เครื่องมือที่ใช้ในการถ่ายทอดองค์ความรู้ คือ องค์ความรู้จากผลงานวิจัย 2 เรื่องประกอบด้วย องค์ความรู้เกี่ยวกับสิทธิชุมชน ได้จากงานวิจัยเรื่อง “สิทธิชุมชนกับการจัดการทรัพยากรอย่างมีส่วนร่วม” และองค์ความรู้เกี่ยวกับกตিকাชุมชน ได้จากงานวิจัยเรื่อง “กตিকাชุมชนเพื่อการทำประมงยั่งยืนและสิทธิชุมชนบ้านช่องพิน”

3.2 เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล คือ แบบสังเกต แบบสัมภาษณ์ และแบบบันทึก

3.3 วิธีการเก็บรวบรวมข้อมูล ใช้วิธีการเก็บรวบรวมข้อมูลด้วยการวิเคราะห์ สังเคราะห์ข้อมูล จากเอกสาร งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ผลงานวิจัยที่ใช้ในการจัดการความรู้ ข้อคิดเห็น และข้อเสนอแนะจากกลุ่มเป้าหมาย ที่เข้าร่วมประชุมเชิงปฏิบัติการ

3.4 การวิเคราะห์ข้อมูล ดำเนินการวิเคราะห์ข้อมูลด้วยการบรรยายสรุปเชิงเนื้อหา

ผลการวิจัย

งานวิจัยนี้ศึกษาปัจจัยความสำเร็จและแนวปฏิบัติที่ดีในการบริหารจัดการลุ่มน้ำทะเลสาบสงขลา เพื่อนำไปสู่ การกำหนดนโยบายสาธารณะด้านการจัดการทรัพยากรทางทะเลและชายฝั่งแบบมีส่วนร่วม โดยมุ่งเน้นกรณีศึกษา ชุมชนบ้านช่องพิน ม.2 ต.เกาะหมาก อ.ปากพะยูน จ.พัทลุง ซึ่งประสบปัญหาทรัพยากรเสื่อมโทรม จึงได้จัดทำ “เขตนุรักษ์หน้าบ้านช่องพิน” พร้อมกำหนดกตিকাชุมชนเพื่อควบคุมการประมงผิดกฎหมาย และดำเนินกิจกรรม อนุรักษ์และฟื้นฟูทรัพยากรทางทะเลและชายฝั่งและถ่ายทอดองค์ความรู้ไปยังชุมชนอื่น ๆ ซึ่งสอดคล้องกับผล การศึกษาตามวัตถุประสงค์ที่กำหนด ดังนี้

1. ศึกษากระบวนการแนวปฏิบัติที่ดีของความสำเร็จของการบริหารจัดการชุมชนเข้มแข็งอย่างมีส่วนร่วม เพื่อการพึ่งพาตนเองสู่ความยั่งยืนของชุมชนลุ่มน้ำทะเลสาบสงขลา: กรณีศึกษา “บ้านช่องพิน” คณะผู้วิจัยจัด ประชุมกลุ่มย่อยกับกลุ่มเป้าหมายเพื่อถอดบทเรียนแนวปฏิบัติที่ดีของการบริหารจัดการชุมชนเข้มแข็งอย่างมีส่วน ร่วมจากการรวมกลุ่ม 9 กลุ่มกิจกรรม ผลการศึกษาพบว่า

1.1 กลุ่มออมทรัพย์เพื่อสวัสดิการบ้านช่องพิน จัดตั้งขึ้นเพื่อเก็บเงินไว้ใช้จ่ายในยามฉุกเฉิน มีแนว ปฏิบัติที่ดีของความสำเร็จ คือ คณะกรรมการมีการแบ่งหน้าที่และความรับผิดชอบอย่างชัดเจน ตลอดจนมีระเบียบ ข้อบังคับการทำงานของกลุ่มชัดเจน กล่าวคือ การบริหารจัดการกลุ่มมีการกำหนดโครงสร้างคณะกรรมการ แบ่งหน้าที่ ความรับผิดชอบเป็นระบบ จัดประชุมประจำปี ปีละ 2 ครั้ง มีระบบการตรวจสอบบัญชีโดยผู้ตรวจสอบภายนอก มีการจัดสรรเงินทุนที่เป็นระบบ โดยกำหนดสัดส่วนรายได้เพื่อวัตถุประสงค์ต่าง ๆ อย่างชัดเจน เช่น ปันผลคืนสมาชิก กองทุนสวัสดิการ กองทุนฟื้นฟูทะเลและสิ่งแวดล้อม และมีการจัดสรรสวัสดิการค่ารักษาพยาบาล เงินช่วยเหลือ กรณีคลอดบุตรและเสียชีวิต รวมถึงทุนการศึกษาให้กับสมาชิกกลุ่ม แนวปฏิบัติของกลุ่มในลักษณะนี้มีการเชื่อมโยง กับการบริหารจัดการทางการเงินกับการอนุรักษ์ทรัพยากรทางทะเลและชายฝั่ง โดยนำเงินกองทุนฟื้นฟูทะเลและ สิ่งแวดล้อมเพื่อสนับสนุนกิจกรรมอนุรักษ์ และฟื้นฟูระบบนิเวศทางทะเลและชายฝั่ง ซึ่งช่วยรักษาสมดุลของ ทรัพยากรธรรมชาติ ควบคู่ไปกับการสร้างรายได้ที่ยั่งยืนให้กับชุมชนในระยะยาว

1.2 กลุ่มออมทรัพย์ผู้หญิงเพื่อการพัฒนาบ้านช่องพิน จัดตั้งเพื่อฝึกนิสัยการออมเงินของกลุ่ม ผู้หญิงในชุมชนบ้านช่องพิน ส่งเสริมและพัฒนาบทบาทของผู้หญิงให้มีความสามารถทัดเทียมกับผู้ชายและเป็น

ยอมรับในชุมชน เพิ่มจำนวนสมาชิกของคนในชุมชนในการดูแล อนุรักษ์ และฟื้นฟูทรัพยากรทางทะเลและชายฝั่ง และสร้างฐานการเรียนรู้และภาวะผู้นำให้แก่ผู้หญิงในชุมชน มีแนวปฏิบัติที่ดีของความสำเร็จ คือ คณะกรรมการมีการแบ่งหน้าที่และความรับผิดชอบอย่างชัดเจน ตลอดจนมีระเบียบข้อบังคับการทำงานของกลุ่มชัดเจน กล่าวคือ การบริหารจัดการกลุ่มมีการกำหนดโครงสร้างคณะกรรมการ แบ่งหน้าที่ความรับผิดชอบเป็นระบบ จัดประชุมประจำปี ๆ ละ 2 ครั้ง มีระบบการตรวจสอบบัญชีโดยผู้ตรวจสอบภายนอก มีข้อกำหนดในการบริหารเงินทุนกลุ่ม 7 ส่วน ได้แก่ ปันผลคืนสมาชิก ตอบแทนคณะกรรมการ กองทุนพัฒนากลุ่มสวัสดิการ กองทุนฟื้นฟูทะเลและสิ่งแวดล้อม ช่วยเหลือภัยพิบัติ และประกันความเสี่ยง

1.3 กลุ่มประมงอาสาชุมชนบ้านช่องพิน จัดตั้งขึ้นเพื่อดูแลการจับสัตว์น้ำในเขตอนุรักษ์ของชุมชน โดยมีแนวปฏิบัติที่ดีที่นำไปสู่ความสำเร็จอย่างเป็นรูปธรรม กล่าวคือ ชุมชนมีส่วนร่วมอย่างเข้มแข็งในการใช้สิทธิและหน้าที่ของตนในการปกป้องทรัพยากรทางทะเลเพื่อประโยชน์ร่วมกัน ทั้งนี้ สมาชิกในชุมชนร้อยละ 80 ของจำนวนครัวเรือนทั้งหมดมีส่วนร่วมในการสอดส่อง ตรวจจับ และป้องกันการลักลอบจับสัตว์น้ำในเขตอนุรักษ์ นอกจากนี้ การดำเนินงานของกลุ่มประมงอาสาได้รับการสนับสนุนทั้งด้านงบประมาณและบุคลากรจากหลายหน่วยงาน ได้แก่ สมาคมรักษ์ทะเลไทย สถาบันเพาะเลี้ยงสัตว์น้ำชายฝั่ง จังหวัดสงขลา สำนักงานประมงจังหวัดพัทลุง สำนักทรัพยากรทางทะเลและชายฝั่ง จังหวัดพัทลุง และองค์การบริหารส่วนตำบลเกาะหมาก

1.4 กลุ่มแพปลาชุมชนบ้านช่องพิน จัดตั้งขึ้นเพื่อสร้างอำนาจในการเจรจาต่อรองราคาสัตว์น้ำจากพ่อค้าคนกลาง มีแนวปฏิบัติที่ดีของความสำเร็จ คือ ชุมชนสามารถกำหนดราคาซื้อ - ขายสัตว์น้ำได้เอง

1.5 หลักสูตรท้องถิ่น “เกาะหมากศึกษา” จัดทำขึ้นเพื่อส่งเสริมให้เยาวชนในตำบลเกาะหมากเกิดความรักและความภาคภูมิใจในท้องถิ่น รวมทั้งเรียนรู้และสร้างสรรค์สิ่งที่เป็นประโยชน์ต่อชุมชน หลักสูตรนี้มีแนวปฏิบัติที่ดีซึ่งนำไปสู่ความสำเร็จ ได้แก่ การบรรจุเนื้อหาการเรียนการสอนไว้ในหลักสูตรแกนกลางของการศึกษาระดับพื้นฐาน ซึ่งส่งเสริมให้เกิดความร่วมมือระหว่างบุคลากรทางการศึกษา ชุมชน และองค์กรทั้งภาครัฐและเอกชน การจัดการเรียนการสอนในหลักสูตรดังกล่าวใช้แหล่งเรียนรู้ในชุมชนเป็นฐาน (Community-based Learning) โดยมีเนื้อหาที่สอดคล้องกับบริบทและความต้องการเฉพาะของท้องถิ่น นอกจากนี้ หลักสูตรยังมุ่งเน้นการส่งเสริมให้เยาวชนมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์และฟื้นฟูทรัพยากรทางทะเลและชายฝั่ง เพื่อสร้างความมั่นคงทางอาหารเพิ่มพูนรายได้ และรักษาวิถีชีวิตของชาวประมงในท้องถิ่นให้คงอยู่สืบไป

1.6 กลุ่มน้ำยางบ้านช่องพิน จัดตั้งขึ้นเพื่อลดการเอาเปรียบด้านราคาของพ่อค้าคนกลาง มีแนวปฏิบัติที่ดีของความสำเร็จ คือ การปรับปรุงแบบการซื้อขายให้มีความยืดหยุ่น เพื่อให้กิจการของกลุ่มคงอยู่ได้และไม่ขาดทุน

1.7 กลุ่มกองทุนหมุนเวียนเครื่องมือประมง จัดตั้งขึ้นโดยมูลนิธิเอสซีจี เพื่อให้ความช่วยเหลือแก่ชาวประมงที่ได้รับผลกระทบจากภัยพิบัติ ทั้งนี้ สมาชิกสามารถขอกู้ยืมได้ 2 รูปแบบ ได้แก่ 1) การยืมเครื่องมือประมงและเรือประมงในระยะเร่งด่วน เพื่อฟื้นฟูอาชีพและลดการพึ่งพาแหล่งเงินทุนนอกระบบ และ 2) การกู้ยืมเงินทุน ซึ่งมีเงื่อนไขการชำระคืนแบบระยะยาว โดยชำระเงินเดือนละ 500 บาท จนกว่าจะครบตามจำนวนเงินที่กู้ยืม นอกจากนี้ยังมีการจัดตั้ง “กองทุนหมุนเวียนพัฒนาอาชีพประมงยั่งยืน” เพื่อสนับสนุนการประกอบอาชีพประมงในระยะยาว

และเตรียมความพร้อมในการรับมือกับภัยพิบัติในอนาคต กองทุนนี้มีแนวปฏิบัติที่ดี (Best Practice) เนื่องจากเป็นแหล่งเงินทุนที่มีอัตราดอกเบี้ยต่ำ ช่วยส่งเสริมความมั่นคงทางเศรษฐกิจให้แก่ชุมชนประมงอย่างเป็นรูปธรรม

1.8 กลุ่มวิสาหกิจแปรรูปสัตว์น้ำจัดตั้งขึ้นเพื่อบริหารจัดการการผลิตในกรณีที่มีการจับสัตว์น้ำได้ในปริมาณมาก โดยมีแนวปฏิบัติที่นำไปสู่ความสำเร็จ ดังนี้ คือ การส่งเสริมให้ชาวประมงบริหารจัดการการผลิตด้วยตนเองผ่านการรวมกลุ่มเพื่อแปรรูปอาหารทะเลที่ได้รับการรับรองมาตรฐานความปลอดภัยทางอาหาร โดยเน้นการจัดการการผลิตภายในชุมชนและการส่งออกสู่ “ตลาดทางเลือกใหม่” ซึ่งเน้นความสด สะอาด ปลอดภัย ปราศจากสารฟอร์มาลีน ส่งตรงจากชาวประมงถึงผู้บริโภคในราคาที่เหมาะสมและเป็นธรรม นอกจากนี้ กลุ่มวิสาหกิจยังให้ความสำคัญกับการอนุรักษ์และฟื้นฟูทรัพยากรทางทะเลและชายฝั่ง ควบคู่ไปกับการสร้างสมดุลระหว่างเศรษฐกิจชุมชนและความยั่งยืนทางสิ่งแวดล้อม

1.9 กลุ่มโอทอปนวัตกรรมบ้านช่องพิน จัดตั้งเพื่อส่งเสริมการจำหน่ายสินค้าชุมชน โดยมีแนวปฏิบัติที่นำไปสู่ความสำเร็จ คือ สมาชิกกลุ่มร่วมกันพัฒนาผลิตภัณฑ์ให้ได้มาตรฐานและตอบสนองความต้องการของตลาด ร่วมกันออกแบบบรรจุภัณฑ์ที่เหมาะสมเพื่อคงคุณภาพผลิตภัณฑ์และยืดอายุการเก็บรักษา จัดให้มีการศึกษาดูงานเพื่อเพิ่มพูนความรู้และนำมาประยุกต์ใช้ในการพัฒนาชุมชน และในการผลิตสินค้าชุมชนต้องใส่ใจวัตถุดิบในท้องถิ่นเป็นหลัก เพื่อสร้างเอกลักษณ์และลดต้นทุนการผลิต การดำเนินงานดังกล่าวเป็นแนวทางสำคัญที่ช่วยยกระดับคุณภาพสินค้าชุมชนและเพิ่มโอกาสในการแข่งขันทางการตลาด

2. ปัจจัยความสำเร็จแนวปฏิบัติที่ดีของการบริหารจัดการชุมชนเข้มแข็งอย่างมีส่วนร่วมเพื่อการพึ่งพาตนเองสู่ความยั่งยืนของชุมชนลุ่มน้ำทะเลสาบสงขลา: กรณีศึกษา “บ้านช่องพิน” คณะผู้วิจัยได้จัดการความรู้ปัจจัยความสำเร็จกระบวนการแนวปฏิบัติที่ดีของกลุ่มกิจกรรม 9 กลุ่ม ดังนี้

ตารางที่ 1 ปัจจัยปัจจัยความสำเร็จกระบวนการแนวปฏิบัติที่ดีของการบริหารจัดการกลุ่ม

กลุ่มกิจกรรม	ปัจจัยความสำเร็จกระบวนการแนวปฏิบัติที่ดีของการบริหารจัดการกลุ่ม
1. กลุ่มออมทรัพย์เพื่อสวัสดิการบ้านช่องพิน	1. การบริหารจัดการกลุ่มมีความเป็นธรรม โปร่งใส เห็นได้จากการจัดให้มีการประชุมประจำปี กำหนดปีละ 2 ครั้ง ในเดือนมิถุนายน และธันวาคม เพื่อชี้แจงรายรับและรายจ่าย พร้อมทั้งมีการตรวจสอบบัญชีจากบุคคลภายนอก 2. มีข้อกำหนดในการบริหารเงินทุนกลุ่ม โดยมีการจัดสรรเงินเป็น 6 ส่วน ได้แก่ ปันผลคืนสมาชิก 60% กองทุนสวัสดิการ 17% กองทุนพัฒนากลุ่ม 8% ค่าตอบแทนคณะกรรมการ 10% กองทุนฟื้นฟูทะเลและสิ่งแวดล้อม 3% และกองทุนช่วยเหลือผู้ประสบภัย 2% 3. กลุ่มออมทรัพย์ฯ เป็นเวทีในการพูดคุย ปรึกษาหารืองานด้านต่าง ๆ 4. มีสวัสดิการต่าง ๆ ให้แก่สมาชิก ได้แก่ - สวัสดิการค่ารักษาพยาบาล ให้ปีละ 2 ครั้ง ครั้งละไม่เกิน 3 คิน คินละ 1,080 บาท - สมาชิกคลอดบุตร เปิดบัญชีเงินฝากให้บุตรสมาชิก จำนวน 500 บาท ส่วนมารดาเบิกค่าห้องพักในโรงพยาบาลได้ - สมาชิกเสียชีวิต มีเงินค่าช่วยเหลือศพ จำนวน 3,000 บาท - ทุนการศึกษาให้กับนักเรียนผู้ด้อยโอกาสและขาดแคลนทุนทรัพย์

ตารางที่ 1 ปัจจัยปัจจัยความสำเร็จกระบวนการแนวปฏิบัติที่ดีของการบริหารจัดการกลุ่ม (ต่อ)

กลุ่มกิจกรรม	ปัจจัยความสำเร็จกระบวนการแนวปฏิบัติที่ดี ของการบริหารจัดการกลุ่ม
2. กลุ่มออมทรัพย์ผู้หญิงเพื่อการพัฒนาบ้านช่องพิน	1. การบริหารจัดการกลุ่มมีความเป็นธรรม โปร่งใส เห็นได้จากการจัดให้มีการประชุมประจำปี กำหนดปีละ 2 ครั้ง ในเดือนมิถุนายน และธันวาคม เพื่อชี้แจงรายรับและรายจ่าย พร้อมทั้งมีการตรวจสอบบัญชีจากบุคคลภายนอก 2. มีข้อกำหนดในการบริหารเงินทุนกลุ่ม โดยจัดสรรเงินทุนกลุ่มออกเป็น 7 ส่วน ได้แก่ ปันผลคืนสมาชิก 60% ตอบแทนคณะกรรมการ 10% กองทุนพัฒนากลุ่ม 10% สวัสดิการ 10% กองทุนฟื้นฟูทะเลและสิ่งแวดล้อม 3% ช่วยเหลือภัยพิบัติ 3% และประกันความเสี่ยง 4%
3. กลุ่มประมงอาสา	1. การมีส่วนร่วมของคนส่วนใหญ่ในชุมชน (ประมาณ 80% ของจำนวนครัวเรือนทั้งหมด) ร่วมมือกันสอดส่อง ตรวจสอบและดูแลผู้ที่เข้ามาลักลอบจับสัตว์น้ำในเขตอนุรักษ์ 2. มีหน่วยงานทั้งภาครัฐและเอกชนให้การสนับสนุนการดำเนินงาน ทั้งด้านงบประมาณและบุคลากร อาทิ สมาคมรักษ์ทะเลไทย สถาบันเพาะเลี้ยงสัตว์น้ำชายฝั่ง จังหวัดสงขลา ประมงจังหวัดพัทลุง สำนักทรัพยากรทางทะเลและชายฝั่ง จังหวัดพัทลุง และองค์การบริหารส่วนตำบลเกาะหมาก
4. กลุ่มแพปลาชุมชนบ้านช่องพิน	1. คนในชุมชนเกิดการเรียนรู้การทำธุรกิจของชุมชน 2. มีข้อกำหนดในการบริหารเงินทุนกลุ่ม โดยจัดสรรเงินทุนกลุ่มออกเป็น 7 ส่วน ได้แก่ ซ่อมบำรุงและพัฒนาแพ 5% เฉลี่ยคืนสมาชิกตามยอดจำหน่ายสัตว์น้ำ 50% ปันผลคืนสมาชิกผู้ถือหุ้น 10% กองทุนฟื้นฟูทะเลและสิ่งแวดล้อม 5% ค่าตอบแทนพนักงาน 20% ค่าตอบแทนคณะกรรมการ 5% และกองทุนพัฒนากลุ่ม 5%
5. กลุ่มหลักสูตรท้องถิ่น “เกาะหมากศึกษา”	หลักสูตรท้องถิ่น “เกาะหมากศึกษา” ใช้ในโรงเรียนพื้นที่ตำบลเกาะหมาก จำนวน 8 โรงเรียน แบ่งเป็นโรงเรียนระดับประถมศึกษา จำนวน 7 โรงเรียน และโรงเรียนในระดับมัธยมศึกษา จำนวน 1 โรงเรียน ซึ่งผลที่เกิดขึ้นจากการใช้หลักสูตร มีดังนี้ 1. กลุ่มบุคลากรทางการศึกษา ชุมชนในท้องถิ่น องค์กรทั้งภาครัฐและเอกชนในกลุ่มตำบลเกาะหมาก ให้ความสำคัญของการจัดการศึกษาแบบการมีส่วนร่วม 2. หลักสูตรท้องถิ่น “เกาะหมากศึกษา” มีการนำไปใช้เพื่อการจัดการเรียนการสอนอย่างเต็มรูปแบบ มีการผสมผสานเทคนิค กลยุทธ์การเรียนการสอนและกระบวนการเรียนรู้ที่หลากหลาย สารการเรียนรู้ สื่อ และแหล่งการเรียนรู้ที่อยู่ในชุมชน 3. ส่งเสริมให้เด็กและเยาวชนในตำบลเกาะหมากมีส่วนร่วมในการทำกิจกรรมด้านอนุรักษ์และฟื้นฟูทรัพยากรร่วมกับชุมชน หลักสูตรท้องถิ่น “เกาะหมากศึกษา” จึงเป็นเครื่องมือของชุมชนที่รวบรวมชุดประสบการณ์และองค์ความรู้ในการร่วมกันอนุรักษ์ ดูแล และฟื้นฟูทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมชายฝั่ง เพื่อสร้างความมั่นคงทางด้านอาหารรายได้ และวิถีวัฒนธรรมชาวประมง อย่างไรก็ตามหลักสูตรนี้เป็นเพียงส่วนหนึ่งของการปฏิรูปการศึกษา ซึ่งความสำเร็จของหลักสูตร คือ เยาวชนในตำบลเกาะหมากมีความรักท้องถิ่นของตนเอง เรียนรู้และสร้างสรรค์สิ่งที่ดีที่เกิดขึ้นในท้องถิ่นนั่นเอง
6. กลุ่มน้ำยางบ้านช่องพิน	1. การบริหารจัดการกลุ่มมีความเป็นธรรม โปร่งใส มีความยืดหยุ่น ประชุมปีละ 2 ครั้ง เพื่อชี้แจงรายรับและรายจ่าย โดยมีการตรวจสอบบัญชีจากบุคคลภายนอก

ตารางที่ 1 ปัจจัยปัจจัยความสำเร็จกระบวนการแนวปฏิบัติที่ดีของการบริหารจัดการกลุ่ม (ต่อ)

กลุ่มกิจกรรม	ปัจจัยความสำเร็จกระบวนการแนวปฏิบัติที่ดีของการบริหารจัดการกลุ่ม
7. กลุ่มกองทุนหมุนเวียนเครื่องมือประมง	<p>2. มีข้อกำหนดในการบริหารเงินทุนกลุ่ม โดยจัดสรรเงินทุนกลุ่มออกเป็น 6 ส่วน ได้แก่ ปันผลคืนสมาชิก 60% กองทุนสวัสดิการ 17% กองทุนพัฒนากลุ่ม 8% ค่าตอบแทนคณะกรรมการ 10% กองทุนฟื้นฟูทะเลและสิ่งแวดล้อม 3% และกองทุนช่วยเหลือผู้ประมง 2%</p> <p>1. มีการทำงานแบบมีส่วนร่วมของคนในชุมชน คนในชุมชนได้เรียนรู้วิธีที่จะบริหารจัดการกองทุนต่าง ๆ</p> <p>2. การรวมตัวกันดูแลทรัพยากรและจัดสรรทรัพยากรอย่างเหมาะสม</p> <p>3. คณะกรรมการมีการทำงานแบบโปร่งใส</p> <p>4. การกักเงินต้องคำนึงถึงความเดือดร้อนเป็นสำคัญ</p>
8. กลุ่มวิสาหกิจแปรรูปสัตว์น้ำ	<p>1. วัตถุประสงค์ในการแปรรูป (อาหารทะเล) มีอยู่ในชุมชน</p> <p>2. ผลิตภัณฑ์ของกลุ่มวิสาหกิจแปรรูปสัตว์น้ำ ได้แก่ กุ้งแห้ง กุ้งหวาน ปลาบู่ตรีแลเนื้อ มันกุ้ง และน้ำพริกกุ้งแห้ง ได้รับการรับรองมาตรฐานผลิตภัณฑ์สัตว์น้ำชาวประมงพื้นบ้าน หรือ Blue Brand Standard</p>
9. กลุ่มโอทอปนวัตวิถีบ้านช่องพิน	<p>1. มีโครงสร้างคณะกรรมการและมีการแบ่งบทบาทหน้าที่อย่างชัดเจนมีความโปร่งใสเข้าใจในบทบาทหน้าที่ของตัวเอง</p> <p>2. วัตถุประสงค์ที่ใช้ในการผลิตส่วนใหญ่จะมีอยู่ในชุมชน</p> <p>3. นวัตกรรมของวัตถุดิบ (สัตว์น้ำ) จาก 3 น้ำ ได้แก่ น้ำเค็ม น้ำจืด และน้ำกร่อยมาเป็นจุดขาย</p>

ผลการศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อความสำเร็จในการบริหารจัดการชุมชนเข้มแข็งของชุมชนลุ่มน้ำทะเลสาบสงขลา กรณีศึกษาบ้านช่องพิน พบปัจจัยสำคัญ 4 ประการ ได้แก่ 1) ผู้นำชุมชนที่มีภาวะผู้นำได้รับการยอมรับจากสมาชิก และสามารถสร้างแรงจูงใจให้คนมีส่วนร่วมในกิจกรรม 2) ความสามัคคีและความเป็นอยู่ของคนในชุมชน เป็นพื้นฐานสำคัญในการทำกิจกรรมร่วมกัน โดยต้องมีความรัก ความสามัคคี และการเสียสละเพื่อประโยชน์ส่วนรวม 3) ความร่วมมือจากภาคีเครือข่าย ทั้งภาครัฐ เอกชน และองค์กรพัฒนาเอกชนสนับสนุนงบประมาณ ให้คำปรึกษา การวางแผน และการติดตามผล และ 4) ระบบบริหารจัดการที่โปร่งใสและเป็นระบบ ต้องวางแผนและติดตามผลที่เป็นรูปธรรม เพื่อให้กระบวนการบริหารงานสามารถตรวจสอบได้ ทั้ง 4 ปัจจัยดังกล่าวส่งผลให้การบริหารจัดการชุมชนบ้านช่องพินประสบความสำเร็จ และเป็นต้นแบบของการจัดการชุมชนเข้มแข็งอย่างมีส่วนร่วมในพื้นที่ลุ่มน้ำทะเลสาบสงขลา

3. จัดทำนโยบายสาธารณะเพื่อการบริหารจัดการทรัพยากรประมงชายฝั่งของชุมชนเข้มแข็งอย่างมีส่วนร่วมเพื่อการพึ่งพาตนเองสู่ความยั่งยืนของชุมชนลุ่มน้ำทะเลสาบสงขลา

ผลการศึกษาระบวนการปฏิบัติที่ดีและปัจจัยสำคัญของการบริหารจัดการชุมชนเข้มแข็งเพื่อความยั่งยืน และการมีส่วนร่วมในการจัดการทรัพยากรทางทะเลและชายฝั่งในชุมชน “บ้านช่องพิน” นำไปสู่ข้อเสนอเชิงนโยบาย 5 ด้าน สำหรับการพัฒนาชุมชนลุ่มน้ำทะเลสาบสงขลาให้มีความเข้มแข็งและยั่งยืน

3.1 การจัดสรรพื้นที่ลุ่มน้ำทะเลสาบสงขลาเพื่อการอนุรักษ์และใช้ประโยชน์ร่วมกัน มีความสำคัญในการบริหารจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมในพื้นที่ ซึ่งเป็นระบบนิเวศที่สำคัญทั้งด้านเศรษฐกิจและ

สิ่งแวดล้อม การจัดสรรต้องรักษาสมดุลระหว่างการอนุรักษ์และการใช้ประโยชน์อย่างยั่งยืน เพื่อให้เกิดประโยชน์สูงสุด ในระยะสั้นและยาว

3.2 การสร้างจิตสำนึกและการให้ความรู้ด้านกฎหมายและสิทธิชุมชน หน่วยงานที่เกี่ยวข้องควรเสริมสร้างความตระหนักเกี่ยวกับการอนุรักษ์และฟื้นฟูทรัพยากรธรรมชาติ รวมทั้งการให้ข้อมูลเกี่ยวกับสิทธิในการเข้าถึงและใช้ประโยชน์จากทรัพยากรแก่ชุมชนและเยาวชนในพื้นที่ การจัดอบรมกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับการอนุรักษ์ทรัพยากรทางทะเล เช่น กฎหมายการคุ้มครองทรัพยากรทางทะเลและชายฝั่ง กฎหมายสิ่งแวดล้อม และกฎหมายการจัดการชุมชนชายฝั่ง

3.3 การมีส่วนร่วมของชุมชนและภาครัฐในการบริหารจัดการทรัพยากรทางทะเลและชายฝั่ง เป็นการสนับสนุนการทำงานร่วมกันระหว่างชุมชนและเจ้าหน้าที่ภาครัฐเพื่อจัดตั้ง “ศูนย์การวิจัยชุมชน” โดยมีคณะกรรมการบริหารศูนย์ที่มุ่งเสริมสร้างความเข้าใจและการรับรู้แก่ชุมชนในการใช้ทรัพยากร การจัดการ และการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติอย่างยั่งยืน

3.4 ควรนำหลักกฎหมายที่เกี่ยวข้องมาใช้บังคับอย่างจริงจัง โดยเฉพาะพระราชกำหนดการประมง พ.ศ. 2558 และ พ.ศ. 2560 (ฉบับแก้ไข) ในลักษณะเชิงรุก พร้อมทั้งสร้างการสื่อสารและความเข้าใจกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้องและชุมชนรอบลุ่มน้ำทะเลสาบสงขลา เพื่อให้เกิดการปฏิบัติอย่างมีประสิทธิภาพ

3.5 การส่งเสริมอาชีพให้แก่ประชาชนในพื้นที่รอบลุ่มน้ำทะเลสาบสงขลา สนับสนุนการรวมกลุ่มอาชีพ เพื่อถ่ายทอดความรู้และพัฒนาทักษะที่เหมาะสม เช่น การแปรรูปอาหารทะเล การออกแบบผลิตภัณฑ์ และการพัฒนาช่องทางการจำหน่ายออนไลน์ เพื่อสร้างงาน สร้างอาชีพ และเพิ่มรายได้ โดยเฉพาะในช่วงมรสุมที่ไม่สามารถจับสัตว์น้ำได้

เพื่อขับเคลื่อนนโยบายการบริหารจัดการทรัพยากรทางทะเลและชายฝั่งอย่างมีส่วนร่วม คณะผู้วิจัยและชุมชนบ้านช่องพินได้จัดเวทีรับฟังความคิดเห็นจากภาคีเครือข่ายที่เกี่ยวข้อง ซึ่งช่วยในการสร้างความร่วมมือและเสนอแนวทางในการจัดทำนโยบายสาธารณะ ผลจากการประชุมดังกล่าวนำไปสู่การลงนามบันทึกเจตจำนงความร่วมมือระหว่าง 7 หน่วยงาน ได้แก่ สำนักงานจังหวัดพัทลุง มหาวิทยาลัยหาดใหญ่ องค์การบริหารส่วนจังหวัดพัทลุง ท้องถิ่นจังหวัดพัทลุง สำนักงานทรัพยากรทางทะเลและชายฝั่งที่ 5 สมาคมรักษ์ทะเลไทย และสมาคมชาวประมงรักษ์ทะเลสาบอำเภอปากพะยูน ดังภาพที่ 1 และ 2

ภาพที่ 1 การลงนามบันทึกเจตจำนงความร่วมมือระหว่าง 7 หน่วยงาน

ภาพที่ 2 ชุมชนเป้าหมายที่เข้าร่วมกิจกรรม

อภิปรายผล

1. กระบวนการแนวปฏิบัติที่ดีในการบริหารจัดการชุมชนบ้านช่องพินอย่างมีส่วนร่วม มีจุดเริ่มต้นจากการตระหนักถึงปัญหาความเสื่อมโทรมของทรัพยากรทางทะเลและชายฝั่ง คนในชุมชนจึงรวมตัวกันจัดตั้งกลุ่มกิจกรรมจำนวน 9 กลุ่ม ได้แก่ กลุ่มออมทรัพย์เพื่อสวัสดิการบ้านช่องพิน กลุ่มออมทรัพย์ผู้หญิงเพื่อการพัฒนา กลุ่มประมงอาสา กลุ่มแพปลาชุมชน กลุ่มหลักสูตรท้องถิ่น “เกาะหมากศึกษา” กลุ่มนํ้าย่างบ้านช่องพิน กลุ่มกองทุนหมุนเวียนเครื่องมือประมง กลุ่มวิสาหกิจแปรรูปสัตว์น้ำ และกลุ่มโอทอปนวัตกรรม เพื่อดำเนินงานและขับเคลื่อนกิจกรรมทั้งในรูปแบบทางการและไม่เป็นทางการ สามารถจัดประเภทกลุ่มได้ 4 ประเภท ได้แก่ 1) กลุ่มออมทรัพย์ 2) กลุ่มปกป้องอนุรักษ์และฟื้นฟูทรัพยากรทางทะเลและชายฝั่ง 3) กลุ่มการศึกษา และ 4) กลุ่มวิสาหกิจและการพัฒนาผลิตภัณฑ์ การดำเนินงานของแต่ละกลุ่มมีวัตถุประสงค์ต่างกัน แต่มีเป้าหมายเดียวกัน คือ การขับเคลื่อนเพื่อปกป้อง อนุรักษ์ ฟื้นฟูและแก้ไขปัญหาความเสื่อมโทรมทรัพยากรทางทะเลและชายฝั่ง มีแนวปฏิบัติที่ดี คือ ยึดหลักการบริหารงานแบบมีส่วนร่วม ร่วมคิด ร่วมทำ ร่วมตัดสินใจ มีการกำหนดโครงสร้าง หน้าที่และความรับผิดชอบเป็นระบบ เพื่อความโปร่งใส ลดความขัดแย้ง และสร้างความเชื่อมั่นให้กับสมาชิกกลุ่ม มีการจัดสรรผลกำไรส่วนหนึ่งที่ได้จากการดำเนินงานกิจกรรมกลุ่มต่าง ๆ เพื่อทำกิจกรรมการอนุรักษ์ ฟื้นฟูทรัพยากรทางทะเลและชายฝั่งในชุมชน เช่น การทำเขตอนุรักษ์ทะเลหน้าบ้าน ปลอ่ยพันธุ์สัตว์น้ำ ทำบ้านปลาเพื่อคืนความอุดมสมบูรณ์ให้ทะเลหน้าบ้าน เป็นต้น แสดงให้เห็นถึงความมุ่งมั่นในการขับเคลื่อนการอนุรักษ์ และฟื้นฟูทรัพยากรอย่างจริงจัง สอดคล้องกับทฤษฎีการบริหารจัดการแบบมีส่วนร่วม (Participatory Management Theory) กล่าวคือ กระบวนการดำเนินกิจกรรมของกลุ่มต่าง ๆ ในชุมชนบ้านช่องพินเกิดการมีส่วนร่วมในการร่วมคิด ร่วมทำ ร่วมตัดสินใจ ซึ่งเป็นหลักการสำคัญของทฤษฎีดังกล่าวที่ให้ความสำคัญกับการมีส่วนร่วมของคนในชุมชน ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ เมทินา อีสริยานนท์ และคณะ ที่ศึกษาและพบว่า ชุมชนตำบลทุ่งโพธิ์จัดตั้งกลุ่มดำเนินงานและขับเคลื่อนกิจกรรมอย่างต่อเนื่อง มีเป้าหมายในการพัฒนาชุมชนสู่การจัดการตนเองอย่างยั่งยืน ครอบคลุม 7 ประเด็นหลัก ได้แก่ ประชาธิปไตยและการมีส่วนร่วม ความมั่นคงทางสังคม ความมั่นคงทางเศรษฐกิจ ความมั่นคงทางอาหารบนพื้นฐานการจัดการทรัพยากรธรรมชาติ การพัฒนาทุนมนุษย์ การจัดการความรู้สู่ศูนย์เรียนรู้ และการเชื่อมโยงเครือข่าย (เมทินา อีสริยานนท์ และคณะ, 2564) ผลจากการที่ชุมชนบ้านช่องพินมีแนวปฏิบัติการบริหารจัดการทรัพยากรทางทะเลและชายฝั่งที่ดี ส่งผลให้ชุมชนบ้านช่องพินมีความเข้มแข็งหลายมิติ ได้แก่ 1) มิติด้านสังคม การดำเนินงานแบบมีส่วนร่วมส่งเสริมความเป็นเอกภาพ ก่อให้เกิดความรู้สึกเป็นเจ้าของและตระหนักถึงความสำคัญของการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติ 2) มิติด้านเศรษฐกิจ การจัดตั้งกลุ่มวิสาหกิจและพัฒนาผลิตภัณฑ์ช่วยเสริมสร้างรายได้ให้กับคนในชุมชน และมีการจัดสรรผลกำไรเพื่อพัฒนาชุมชน และ 3) มิติด้านสิ่งแวดล้อม การฟื้นฟูความอุดมสมบูรณ์ของทรัพยากรทางทะเลและชายฝั่ง ส่งผลให้จำนวนสัตว์น้ำเพิ่มขึ้น เช่น กลุ่มประมงอาสา สมาชิกกลุ่มเป็นแบบอย่างที่ดีในการปฏิบัติตามกติกาที่ชุมชนกำหนด ความสำเร็จนี้ได้รับการยอมรับจากคนในชุมชนพื้นที่ใกล้เคียง และหน่วยงานภาคีเครือข่าย ซึ่งสอดคล้องกับทฤษฎีพัฒนาชุมชน (Community Development Theory) ซึ่งชุมชนบ้านช่องพินมีการพัฒนาหลายมิติ ทั้งเศรษฐกิจ สังคม และสิ่งแวดล้อม สะท้อนหลักการเสริมสร้างความเข้มแข็งและการพึ่งพาตนเองของชุมชนในระยะยาว

2. จากแนวปฏิบัติที่ดีส่งเสริมความสำเร็จในการบริหารจัดการทรัพยากรทางทะเลและชายฝั่งของชุมชนบ้านช่องพิน โดยมี 4 ปัจจัยสำคัญ 1) ปัจจัยด้านผู้นำชุมชน ซึ่งพบว่า ผู้นำที่มีภาวะผู้นำเป็นที่ยอมรับในชุมชน

สามารถถ่ายทอดความรู้และสร้างแรงจูงใจให้สมาชิกปฏิบัติตามด้วยความสมัครใจ สอดคล้องกับงานวิจัยของ จักรี ศรีจารุเมธีญาณ และพระถนัด วฑฒโน ที่ระบุว่า “ผู้นำ” เป็นกลไกสำคัญในการขับเคลื่อนการพัฒนาชุมชน โดยมีบทบาทในการระดมทรัพยากรและกำกับกิจกรรมต่าง ๆ เพื่อให้บรรลุเป้าหมายการพัฒนาอย่างมีประสิทธิภาพ (จักรี ศรีจารุเมธีญาณ และพระถนัด วฑฒโน, 2567) 2) ปัจจัยด้านความเป็นอยู่และความสามัคคีของคนในชุมชน ซึ่งเป็นรากฐานสำคัญในการดำเนินกิจกรรมร่วมกัน ชุมชนต้องมีความรัก ความสามัคคี และพร้อมร่วมมือกันทำกิจกรรมเพื่อประโยชน์ส่วนรวม 3) ปัจจัยความร่วมมือกับภาคีเครือข่าย มีบทบาทสำคัญในการสนับสนุนกิจกรรมของชุมชนบ้านช่องพิน โดยการสนับสนุนงบประมาณ บุคลากรในการให้คำปรึกษา การวางแผน การดำเนินงาน และการติดตามผล ซึ่งช่วยให้การดำเนินงานของชุมชนมีประสิทธิภาพและบรรลุเป้าหมายที่ตั้งไว้ ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ อนันตวุฒิ บุญเนื่อง และคณะ พบว่า ปัจจัยความสำเร็จของบ้านสัมมาชีพชุมชนเข้มแข็งของบ้านโกรกลึก ประกอบด้วย ปัจจัยหลัก ได้แก่ ปัจจัยด้านผู้นำชุมชนเป็นปัจจัยที่สำคัญที่สุด รองลงมา คือ การมีส่วนร่วมของคนในชุมชน และภาคีเครือข่าย (อนันตวุฒิ บุญเนื่อง และคณะ, 2566) และ 4) การบริหารจัดการที่โปร่งใสและเป็นระบบชุมชนจำเป็นต้องวางแผนการดำเนินงานอย่างมีประสิทธิภาพ ควบคู่กับการติดตามและประเมินผลอย่างต่อเนื่อง เพื่อสร้างความชัดเจนและตรวจสอบได้ภายในองค์กร ความสำเร็จของการพัฒนาชุมชนเกิดจากการบูรณาการปัจจัยภายในและภายนอกอย่างเหมาะสม นำไปสู่ความยั่งยืนในมิติสิ่งแวดล้อม เศรษฐกิจ และสังคม รวมถึงเป็นต้นแบบให้กับชุมชนอื่นที่มีบริบทคล้ายคลึงกัน แนวทางนี้สอดคล้องกับงานวิจัยของ นงนุช ศรีสุข และเบญญาดา กระจ่างแจ้ง ซึ่งระบุว่า ชุมชนคลองอารางเป็นต้นแบบของความร่วมมือไตรภาคีระหว่างองค์กรชุมชน ภาครัฐ และภาคีเครือข่าย โดยใช้ “ธรรมนูญสุขภาพ” เป็นเครื่องมือในการแก้ปัญหา โดยมีคณะกรรมการหมู่บ้านเป็นกลไกขับเคลื่อนจากชุมชนที่มีปัญหาไปสู่ความเข้มแข็ง จนสามารถขยายผลสู่ชุมชนอื่นได้สำเร็จ (นงนุช ศรีสุข และเบญญาดา กระจ่างแจ้ง, 2565) นอกจากนี้ ยังสอดคล้องกับงานวิจัยของ กฤตยา โชคสมศิลป์ ที่พบว่า ความเข้มแข็งของชุมชนบ้านวังนกไข่เกิดจากการประสานความร่วมมือระหว่างภาคประชาชนและภาครัฐผ่านกิจกรรมร่วมกัน โดยเน้นการเรียนรู้ การพึ่งพาอาศัย และการแลกเปลี่ยนทรัพยากรเพื่อนำไปสู่เป้าหมายร่วมกันจนประสบความสำเร็จ (กฤตยา โชคสมศิลป์, 2562) กรณีศึกษาดังกล่าวเป็นการบริหารจัดการที่มีประสิทธิภาพและเกิดความร่วมมือจากทุกภาคส่วน เป็นกุญแจสำคัญในการเสริมสร้างความเข้มแข็งและความยั่งยืนของชุมชนในระยะยาว จากแนวปฏิบัติที่ดีดังกล่าวสรุปได้ว่า ความสำเร็จในการบริหารจัดการทรัพยากรทางทะเลและชายฝั่งของชุมชนบ้านช่องพินเกิดจากการบูรณาการปัจจัยภายใน ได้แก่ ภาวะผู้นำ ความสามัคคี การมีส่วนร่วมของชุมชน และระบบบริหารจัดการที่โปร่งใส ร่วมกับปัจจัยภายนอก ได้แก่ การสนับสนุนจากภาคีเครือข่าย ส่งผลให้ชุมชนเป็นต้นแบบการจัดการทรัพยากรประมงชายฝั่งในกลุ่มน้ำทะเลสาบสงขลา และสามารถถ่ายทอดแนวปฏิบัติที่ดีสู่บริบทอื่นได้อย่างมีประสิทธิภาพ

3. ข้อเสนอเชิงนโยบายเพื่อการบริหารจัดการทรัพยากรทางทะเลและชายฝั่งในพื้นที่ลุ่มน้ำทะเลสาบ ดังนี้

1) การจัดสรรพื้นที่ลุ่มน้ำทะเลสาบสงขลาเพื่อการอนุรักษ์และใช้ประโยชน์ร่วมกัน 2) ด้านการเสริมสร้างจิตสำนึก การให้ความรู้ด้านกฎหมายและหลักสิทธิชุมชน 3) ด้านการมีส่วนร่วมระหว่างประชาชนในชุมชนกับภาครัฐในการบริหารจัดการทรัพยากร 4) ด้านการนำหลักกฎหมายที่กำหนดมาปฏิบัติในเชิงรุก และ 5) ด้านการส่งเสริมอาชีพให้แก่ประชาชน ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ ญัฐพงศ์ คงยัง และคณะ พบว่า ข้อพิพาทและการแย่งชิงทรัพยากรประมงพื้นบ้านเกิดจากการขาดการบูรณาการระหว่างรัฐ เอกชน และชุมชน รวมทั้งการใช้เครื่องมือประมงที่ผิด

กฎหมาย ชาวประมงจึงร่วมกันกำหนดกติกาชุมชนเพื่อป้องกันความขัดแย้งและอนุรักษ์ทรัพยากรร่วมกัน แต่กติกาดังกล่าวยังไม่มีสถานะทางกฎหมาย จึงควรพัฒนานวัตกรรมทางกฎหมายผ่านร่างข้อบัญญัติท้องถิ่นเพื่อการจัดการทรัพยากรประมงพื้นบ้านอย่างยั่งยืน (ณัฐพงศ์ คงยัง และคณะ, 2565) และสอดคล้องกับงานวิจัยของ อุ่นเรือน เล็กน้อย พบว่า ความสำเร็จในการบริหารจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมขึ้นอยู่กับความร่วมมือระหว่างชุมชนท้องถิ่น องค์กรชุมชน และภาครัฐ โดยการสร้างข้อเสนอเชิงนโยบายเพื่อการเฝ้าระวังสิ่งแวดล้อมแบบมีส่วนร่วม (อุ่นเรือน เล็กน้อย, 2561) ดังนั้น การบริหารทรัพยากรทางทะเลและชายฝั่งในกลุ่มน้ำทะเลสาบสงขลาต้องเน้นการจัดสรรพื้นที่ให้เหมาะสม ควบคู่กับการสร้างจิตสำนึกด้านกฎหมาย ส่งเสริมการมีส่วนร่วมของชุมชนและภาครัฐ บังคับใช้กฎหมายเชิงรุก และสนับสนุนอาชีพประชาชน ทั้งนี้ ความยั่งยืนต้องอาศัยการบูรณาการระหว่างชุมชน ภาครัฐ และกฎหมายอย่างสมดุล

สรุปและข้อเสนอแนะ

แนวปฏิบัติที่ดีในการบริหารจัดการทรัพยากรทางทะเลและชายฝั่งของชุมชนบ้านช่องพิน เน้นการบริหารงานแบบมีส่วนร่วม ได้แก่ การร่วมคิด ร่วมตัดสินใจ และร่วมปฏิบัติ ส่วนปัจจัยที่ส่งผลให้การบริการจัดการชุมชนประสบความสำเร็จ ได้แก่ การที่ชุมชนมีผู้นำชุมชนที่ได้รับการยอมรับ มีความรู้ ความสามารถในการจูงใจให้สมาชิกมีส่วนร่วมในการพัฒนาชุมชน ภาคีเครือข่ายภาครัฐ เอกชน และองค์กรพัฒนาเอกชนให้การสนับสนุนทั้งงบประมาณและบุคลากร อีกทั้งการมีระบบบริหารจัดการที่โปร่งใส มีการวางแผนและติดตามผลการดำเนินงานอย่างจริงจัง แนวปฏิบัติที่ดีเหล่านี้สามารถนำไปประยุกต์ใช้กับชุมชนอื่น เพื่อขยายผลการอนุรักษ์และฟื้นฟูทรัพยากรทางทะเลและชายฝั่ง โดยเน้นการสร้างความร่วมมือระหว่างชุมชน ภาครัฐ และองค์กรพัฒนาเอกชน ตลอดจนการพัฒนาแหล่งเรียนรู้ท้องถิ่น เพื่อส่งเสริมบทบาทเยาวชนในการอนุรักษ์และพัฒนาชุมชนอย่างยั่งยืน ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป ควรขยายขอบเขตการศึกษาไปยังพื้นที่อื่น ๆ โดยมุ่งเน้นการวิเคราะห์ความเป็นไปได้ในการประยุกต์ใช้แนวปฏิบัติที่ดีของชุมชนบ้านช่องพินกับชุมชนชายฝั่งที่มีบริบทคล้ายคลึงกัน นอกจากนี้ ควรเปรียบเทียบปัจจัยที่ส่งผลต่อความสำเร็จระหว่างชุมชนที่มีการบริหารจัดการทรัพยากรทางทะเลอย่างเข้มแข็งกับชุมชนที่ยังประสบปัญหา ทั้งนี้ เพื่อให้เกิดความเข้าใจเกี่ยวกับปัจจัยที่เอื้อต่อความสำเร็จ ตลอดจนข้อจำกัดและอุปสรรคในการบริหารจัดการทรัพยากรทางทะเลอย่างยั่งยืน

เอกสารอ้างอิง

- กฤตยา โชคสมศิลป์. (2562). ความร่วมมือในการสร้างชุมชนเข้มแข็ง: กรณีศึกษาบ้านวังนกไข่ตำบลหนองนกไข่ อำเภอกะทู้มูแบน จังหวัดสมุทรสาคร. ใน รายงานการวิจัย. มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- จักรี ศรีจารุเมธีญาณ และพระถนัด วฑฒโน. (2567). ภาวะผู้นำกับการพัฒนาชุมชน. วารสารสันติศึกษาปริทรรศน์ มจร, 6(ฉบับพิเศษ), 527-538.
- ณัฐพงศ์ คงยัง และคณะ. (2565). นวัตกรรมจัดการทรัพยากรประมงพื้นบ้านทางทะเลอย่างยั่งยืน. วารสารร้อยแก่นสาร, 8(1), 90-107.

- นงนุช ศรีสุข และเบญญาดา กระจ่างแจ้ง. (2565). การพัฒนารูปแบบการบริหารจัดการชุมชนเข้มแข็งตามแนวคิดปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงชุมชนต้นแบบบ้านคลองอาราง จังหวัดสระแก้ว. วารสารวิจัยรำไพพรรณี, 16(1), 97-105.
- น้อย แก่นแท่น. (2 เม.ย. 2555). วิถีชีวิตชาวประมงบ้านจอนถนน. (ผู้สัมภาษณ์ A, ผู้สัมภาษณ์)
- เบญจวรรณ เพ็งหนู และคณะ. (2559). กติกาชุมชนเพื่อการทำประมงยั่งยืน. ใน รายงานการวิจัย. มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์.
- ไพโรจน์ ศิริมนตรีภรณ์ และคณะ. (2551). ศักยภาพของข้อมูลทุติยภูมิเพื่อการศึกษาการฟื้นฟูทะเลสาบสงขลา. ใน รายงานการวิจัย. มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์.
- เมทีนา อีสริยานนท์ และคณะ. (2564). แนวทางการพัฒนาชุมชนเข้มแข็งสู่การจัดการตนเองอย่างยั่งยืนของตำบลทุ่งโพธิ์ อำเภอนาดี จังหวัดปราจีนบุรี. วารสารวิทยาลัยสงฆ์นครลำปาง, 10(2), 15-30.
- สถาบันลูกโลกสีเขียว. (2567). รางวัลลูกโลกสีเขียว ครั้งที่ 22 ประจำปี 2566 ประเภทชุมชน. เรียกใช้เมื่อ 15 กุมภาพันธ์ 2568 จาก https://www.greenglobeinstitute.com/Frontend/Content.aspx?ContentID=6499110d-42bf-496d-8ab8-1e8e6a5fbc97&utm_source=chatgpt.com
- สำนักงานสภาพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. (2566). แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 13 (พ.ศ. 2566 - 2570). เรียกใช้เมื่อ 3 มกราคม 2568 จาก https://www.nesdc.go.th/article_attach/article_file_20230307173518.pdf
- องค์การบริหารส่วนตำบลเกาะหมาก. (2564). สภาพทั่วไป จำนวนประชากร จำนวนครัวเรือน และผู้นำหมู่บ้านในพื้นที่ตำบลเกาะหมาก. เรียกใช้เมื่อ 16 มกราคม 2568 จาก <http://www.khomak.go.th/page.php?id=4619>
- อนันตวุฒิ บุญเนื่อง และคณะ. (2566). ปัจจัยความสำเร็จในการสร้างชุมชนเข้มแข็งบ้านส้มมาชีพชุมชนกรณีศึกษาบ้านโกรกลี ตำบลน้ำรอบ อำเภอลานสัก จังหวัดอุทัยธานี. วารสารมหาจุฬานาครธรรม์, 10(2), 342-356.
- อุ้นเรือน เล็กน้อย. (2561). ข้อเสนอเชิงนโยบายเพื่อสร้างการเฝ้าระวังทางสิ่งแวดล้อมแบบมีส่วนร่วมสำหรับประเทศไทย. วารสารสิ่งแวดล้อม, 22(2), 30-36.